

Referanser: KM 10/22, KR 97/22, KR 47/25, KR 65/25, KR 11/26

Arkivsak: 25/02108-6

Bestemmelser om samisk kirkeliv i kirkeordningen

Sammendrag

I 2022 fattet Kirkemøtet et prinsippvedtak om arbeidet med kirkelig organisering. Vedtaket inkluderte et punkt som sier at samisk kirkeliv skal styrkes. Med bakgrunn i dette punktet vedtok Kirkerådet i desember 2022 å opprette et samisk utvalg for å utrede hvordan samisk kirkeliv kan styrkes. Samisk utvalg leverte sin rapport i mars 2024, og hadde som en av sine anbefalinger: «Kirkeordningen kompletteres med en eller flere bestemmelser om samers rettigheter i Den norske kirke.» Som en oppfølging av dette forslaget, foreslår Kirkerådet en fanebestemmelse i kirkeordningen som slår fast at samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke og at kirkelige organer skal legge til rette for at samisk språk og kultur, selvbestemmelse og medvirkning i kirkedemokratiet, kan sikres og utvikles i kirken.

Videre foreslår Kirkerådet bestemmelser om samisk språk i kirkeordningen, som bygger på tilsvarende formuleringer i språklova og sameloven. Endringene innebærer at kirkeordningen gir uttrykk for at kirkelige organer skal legge til rette for at enhver som ber om det skal få individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklings-kommuner og språkvitaliseringskommuner, slik sameloven § 3-6 i dag fastsetter

Forslag til vedtak

- 1 Kirkerådet anbefaler at Kirkemøtet treffer følgende vedtak:
- 2
- 3 **I**
- 4 I kirkeordning for Den norske kirke gjøres følgende endringer:
- 5

Ny § 36 b skal lyde:

§ 36 b. Samisk kirkeliv

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

Kirkelige organer skal legge til rette for at samisk språk og kultur, selvbestemmelse og medvirkning i kirkedemokratiet sikres og utvikles i kirken.

§ 42 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.

Ny § 42 a skal lyde:

§42 a. Språk

Bokmål og nynorsk er likeverdige skriftspråk i kirkelige organer. For kirkelige organer som opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, anvendes språklovas regler om statsorgan *bare for den administrative delen av virksomheten.*

Samiske språk og norsk er likeverdige språk.

Kirkelige organer skal legge til rette for at enhver som ber om det skal få individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.

II

Endringene trer i kraft straks.

Saksorientering

1. Bakgrunn

Kirkeordning for Den norske kirke, som ble vedtatt av Kirkemøtet i 2019 med virkning fra 2021, var med noen få unntak en videreføring av bestemmelsene i kirkeloven fra 1996. Begrunnelsen for dette var ønsket om en trinnvis utvikling av en ny kirkelige organisering. Denne prosessen fortsatte i årene som fulgte, og i 2022 behandlet Kirkemøtet saken *Kirkelig organisering* (KM 10/22). Blant temaene som ble omtalt i denne saken var status for samisk kirkeliv. Kirkerådets saksorientering la opp til en videre styrking av samisk kirkeliv og foreslo en utredning om dette innenfor rammen av det videre arbeidet med kirkelig organisering. Kirkemøtet vedtok deretter at samisk kirkeliv skal styrkes (vedtakspunkt 1 i).

På bakgrunn av dette punktet besluttet Kirkerådet i desember 2022 å opprette et samisk utvalg (heretter omtalt som *Samisk utvalg*) som skulle utrede forslag til tiltak som kunne styrke samisk kirkeliv i Den norske kirke.¹ Like etter at utvalget hadde begynt sitt arbeid ble også Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport offentliggjort, slik at denne rapporten og konklusjonene i den fikk betydning for arbeidet i utvalget.

Samisk utvalg la frem sin sluttrapport i mars 2024, og kom der med en rekke forslag til tiltak for å styrke samisk kirkeliv i Den norske kirke. Det første av disse er følgende:

Kirkeordningen kompletteres med en eller flere bestemmelser om samers rettigheter i Den norske kirke.

Punktet er utdypet i rapporten, hvor det heter:

Samisk utvalg mener at gjeldende rett ikke godt nok ivaretar samers rettigheter i Den norske kirke, og at rettighetene dermed bør styrkes. Utvalget foreslår at Den norske kirke innarbeider en eller flere bestemmelser i kirkeordningen som styrker samers rettigheter i Den norske kirke. Utvalget mener at det vil være viktig at rettighetene forankres i kirkeordningen ettersom den utgjør kirkens grunnlov.

På bakgrunn av dette mener utvalget at det bør fastsettes i kirkeordningen at kirken skal legge til rette for at det samiske folk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sin rett til selvbestemmelse i Den norske kirken. Etter utvalgets syn vil det være hensiktsmessig at sentrale rettigheter konkretiseres ytterligere gjennom egne bestemmelser, eksempelvis opp mot rett til samisk språk i kirken, at kirken binder seg til å støtte og fremme samisk kultur og samiske tradisjoner i kirken, og at det fastsettes at Den norske kirke skal legge til rette for at samiske kristne tradisjoner skal ivaretas og utvikles. Utvalget mener også at de foreslåtte bestemmelsene bør kunne utgjøre grunn for Den norske kirke å støtte samer når deres individuelle og/eller kollektive tingsrettslige rettigheter utfordres eller krenkes.²

Bakgrunnen for forslagene til Samisk utvalg er grunnlovsendringene i 2012 som avviklet statskirkeordningen, samt lovendring i 2017 som opprettet Den norske kirke

¹ Sak KR 97/22.

² Rapport fra Samisk utvalg s. 41.

som et eget rettssubjekt. Ettersom Den norske kirke dermed ikke lenger er en del av staten, er den ikke lenger forpliktet på de urfolksrettigheter samer har ifølge internasjonale konvensjoner og norsk lovverk og som staten er forpliktet til å oppfylle. Kirken kan likevel påta seg en moralsk plikt til å bidra til at samers rettigheter ivaretas i kirkelig sammenheng og at kirken, som del av sivilsamfunnet, ser til at staten oppfyller sine forpliktelser.

Samisk utvalg mener at dagens formulering i kirkeordningen ikke er tilstrekkelig og foreslår derfor at den konkretiseres. Utvalget peker særlig på fire rettighetsområder:

- Språk
- Kultur og tradisjon
- Selvbestemmelse
- Støtte til samiske rettighetsforkjempere

Kirkerådet behandlet rapporten og forslagene fra Samisk utvalg i møter 22.-23. mai og 18.-19. september 2025. I det siste av disse møtene ble det også lagt frem to separate saker på grunnlag av første gangs saksbehandling. Det gjaldt forslag om å opprette en pite- og lulesamisk kategorialmenighet og forslag om bestemmelser vedrørende samisk kirkeliv i kirkeordningen. Begge sakene ble vedtatt sendt på høring.

Kirkerådet sendte deretter ut et høringsnotat med forslag til nye bestemmelser i kirkeordningen, med frist 21. november 2025. Høringsnotatet ble sendt til alle bispedømmeråd, de teologiske lærestedene, berørte arbeidstakerorganisasjoner, samt et utvalg av menighetsråd og kirkelige fellesråd. I høringsnotatet var det skissert et forslag til en overordnet bestemmelse om samisk kirkeliv og egne bestemmelser om samisk språk.

Innen fristens utløp var det kommet inn i alt 32 høringssvar. Svarene er tilgjengelig i sin helhet på kirken.no.

2. En overordnet bestemmelse om samisk kirkeliv

2.1 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet fremholdt Kirkerådet at Den norske kirke ønsker å synliggjøre og fremme den rikdommen som finnes i samisk språk, kultur og åndelighet. Dette avspeiles i dag i gjeldende kirkeordnings bestemmelse i § 28 om at en av Kirkemøtets oppgaver er å «verne og fremme samisk kirkeliv».

Saker vedrørende samiske forhold har vært behandlet av Kirkemøtet en rekke ganger siden 1986, og har bidratt til en økende bevissthet i kirkelige organer om forpliktelsen til å ivareta samiske kirkeliv. Blant de konkrete resultatene av arbeidet kan nevnes opprettelsen av Samisk kirkeråd i 1992, samisk representasjon i Nord-Hålogaland, Sør-Hålogaland og Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet fra 1997 og opprettelsen av Saemien Åålmege/samisk menighet i sørsamisk område som prøveordning i 2009 og permanent i 2015, samt etableringen av Samisk kirkelig valgmøte fra 2019.

I 2011 vedtok Kirkemøtet også en strategiplan for samisk kirkeliv, fornyet i 2019, som berører alle menigheter i Norge. «Livskraftig og likeverdig» er visjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirke. Den har som målsetting at samisk kirkeliv får

utvikle seg i pakt med samiske kristne tradisjoner og samisk selvforståelse, at samer gis mulighet til å forme sitt eget kirkeliv i Den norske kirke og at samer kan oppleve seg inkludert i sine menigheter, uansett hvor i landet de bor. Det samiske tradisjonelle bosettingsområdet dekker ca. 40 % av Norges landareal. I dag bor det samer i de fleste kommuner og sokn i landet, også i Sør-Norge.

Kirkerådet beskrev det i høringsnotatet som en naturlig konsekvens og videreføring av Den norske kirkes arbeid med samisk kirkeliv, at det samiske innslaget i Den norske kirke også blir reflektert i en egen paragraf i kirkeordningen. Kirkerådet støttet dermed forslaget fra samisk utvalg om en nyformulert bestemmelse i kirkeordningen, men slik at en slik bestemmelse fortsatt bør holdes på et overordnet nivå.

Som nevnt, er Den norske kirke, etter endringen av relasjonen mellom kirke og stat, ikke lenger omfattet av de juridiske forpliktelsene den norske stat har for å ivareta urfolks rettigheter. Kirken har likevel en moralsk forpliktelse til å se til at samenes urfolksrettigheter blir fulgt opp både innad i kirken og i samfunnet som helhet, noe som blant annet ble uttrykt av Kirkemøtet i 2014 i saken om Den norske kirke og menneskerettighetene.³ Her uttrykte Kirkemøtet blant annet at menneskerettigheter har en juridisk og moralsk side. De forplikter juridisk først og fremst stater, men menneskerettigheter forplikter også hver enkelt kristen og kirken. Om urfolk uttalte Kirkemøtet:

Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt. (...) Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med sin egen historiske rolle overfor det samiske folk. Den forsoningsprosessen som har begynt, må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter.

Kirkerådet foreslo i høringsnotatet at dette bør gis et mer overordnet uttrykk enn dagens formulering i kirkeordningen § 28.

I dagens kirkeordning fra 2019 er en av de få endringene i forhold til kirkeloven et innledende kapittel om Den norske kirkes grunnlag. Dette kapitlet var opprinnelig tenkt som mer omfattende, og inneholdt blant annet forslag til en bestemmelse om samisk kirkeliv. I den endelige versjonen av kirkeordningen ble dette kapitlet redusert til kun å omfatte læregrunnlaget. Enkelte andre av de opprinnelige forslagene i innledningskapitlet ble lagt inn andre steder i kirkeordningen, men det gjaldt ikke en overordnet bestemmelse om samisk kirkeliv.

Kirkerådet uttrykte at tiden nå er inne til å fullføre intensjonen fra 2019, og foreslo følgende formulering i kirkeordningen:

§ XX Samisk kirkeliv

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

Kirkelige organer skal legge til rette for at samisk språk, kultur og medvirkning i kirkedemokratiet sikres og utvikles i kirken.

³ Sak KM 9/14.

En paragraf om samisk kirkeliv vil ha en overordnet karakter. Slik kirkeordningen nå er organisert, innebærer det at den blir plassert sammen med andre bestemmelser av mer overordnet art, under kapittel 6 «Andre bestemmelser».

Kirkerådet uttrykte at den foreslåtte bestemmelsen ivaretar anliggender fra Samisk utvalg, slik disse er referert over. Slik den er foreslått, vil bestemmelsen fungere som en fanebestemmelse som uttrykker at Den norske kirke forplikter seg til å sikre og utvikle samisk kirkeliv på dets egne premisser. Materielt sett innebærer den ikke noen vesentlig endring i Den norske kirkes forhold til samisk kirkeliv, men den tydeliggjør plikten som også i dag kan sies å gjelde for kirkelige organer. Paragrafen må først og fremst tolkes som en deklarativ bestemmelse. Det betyr at den er å forstå som en programerklæring; som et uttrykk for at kirkelige organer er forpliktet til å legge til rette for at samiske interesser og hensyn i Den norske kirke blir ivaretatt etter beste evne.

Hvis man sammenligner med statlig lovgivning, er det der også noen bestemmelser som i første rekke kan forstås som programerklæringer.⁴ De innebærer plikter for myndighetene uten at de utløser rettigheter som kan prøves for domstolene.⁵ Andre statlige regler gir klare individuelle rettigheter som kan gjøres gjeldende ovenfor domstolene. I et trossamfunns interne regelverk vurderte Kirkerådet det i høringsnotatet slik at det generelt ikke bør – og i alminnelighet heller ikke kan – fastsettes konkrete rettigheter som kan gjøres gjeldende ovenfor domstolene. Kirkeordningen og andre regelverk for Den norske kirke gir derfor i alminnelighet ikke rettigheter til det enkelte medlem eller grupper av medlemmer, men beskriver hvilke forpliktelser som er pålagt kirkelige organer. Den aktuelle bestemmelsen om samisk kirkeliv utløser dermed i seg ingen rettigheter for samiske grupper, men en plikt for de kirkelige organene.

En gjennomføring av denne forpliktelsen må skje gjennom regelvedtak og andre kirkelige vedtak. Et konkret utslag av det siste vil særlig være å finne i Strategiplan for samisk kirkeliv 2019–27 og i senere strategiplaner. Når den på denne måten er formulert i kirkeordningen, vil en overordnet bestemmelse i kirkeordningen likevel gi arbeidet med samisk kirkeliv en høyere status, og det vil innebære en større grad av forpliktelse for kirkelige organer både på nasjonalt og regionalt nivå og for kirken lokalt. Bestemmelsen skal reflektere dagens situasjon og motvirke at det samiske kirkelivets naturlige og legitime plass i Den norske kirke i fremtiden blir utsatt for press. Forslaget til fanebestemmelsen må derfor også ses i sammenheng med andre bestemmelser om samisk kirkeliv i kirkeordningen, herunder paragrafene om Kirkemøtets myndighet, samisk representasjon i kirkelige organer og Samisk kirkeråd, samt forslaget til ny § 42 a.

2.2 Høringsinstansenes syn

Av de 31 høringsinstansene som har svart på høringen, gir 30 sin tilslutning til en formulering om samisk kirkeliv i kirkeordningen. *VID teologisk høyskole* har ikke sluttet seg til bestemmelsen, men har en alternativ formulering. Kommentarene viser

⁴ For eksempel blir § 108 i Grunnloven (sameparagrafen) forstått deklatorisk, i likhet med en del tilsvarende grunnlovsparagrafer. Se E. Smith, *Konstitusjonelt demokrati* (2024) s. 279 ff.

⁵ Se f.eks. Høyesteretts dom i sak HR-2020-2472-P avsnitt 79.

at flere høringsinstanser slutter seg til deler av VIDs forslag. VIDs forslag til formulering er som følger:

«Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke. Kirkelige organer skal legge til rette for at samisk språk, kultur, selvbestemmelse og medbestemmelse sikres og utvikles i kirken. Menneskerettighetene, slik disse er nedfelt i folkeretten og norsk lov, utgjør et moralsk pliktgrunnlag for Den norske kirkes arbeid med samisk kirkeliv og urfolk»

VID begrunner endringene med at begrepet «selvbestemmelse» er sentralt i forslagene fra Samisk utvalg, og at dette er noe substansielt annet enn medvirkning i kirkedemokratiet. VID leser også utsagnene fra Samisk utvalg i lys av Kirkemøtets vedtak om menneskerettighetene (KM 09/14), og at utvalget i virkeligheten etterlyser en henvisning til disse.

Sør-Hålogaland biskop mener også at begrepet «selvbestemmelse bør inngå i første paragraf». Det samme gjelder *Samisk kirkeråd*, som viser til at selvbestemmelse en sentral premiss for at det samiske folk kan utvikle språk, kultur og egenart. Rådet skriver:

Samisk kirkeråd mener at selvbestemmelse og medbestemmelse bør inngå i paragrafen. Det har lenge vært viktige prinsipper i det politiske og administrative arbeidet med samiske saker i Den norske kirke. Kirkelige strukturer som Indre-Finnmark prosti, Saemien Åålmege, Samisk kirkelig valgmøte og Samisk kirkeråd er opprettet, og utøver sitt virke med utgangspunkt i selvbestemmelse. I tråd med Samisk utvalgs rapport, mener Samisk kirkeråd at det bør fastsettes i kirkeordningen at kirken skal legge til rette for at det samiske folk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sin rett til selvbestemmelse i Den norske kirke.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd kommenterer at den forslåtte bestemmelsen må følges opp ved at det etableres nødvendige samiske strukturer som på egne premisser kan ivareta samisk kirkeliv i direkte møte med samiske kirkemedlemmer.

Bispedømmerådet peker også på at alle samiske grupper må ivaretas, og nevner spesielt ume- og pitesamene.

2.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet konstaterer at det er full tilslutning til forslaget om en overordnet paragraf om samisk kirkeliv i kirkeordningen. Noen av høringsinstansene, bl.a. VID og Samisk kirkeråd, ønsker at paragrafen også skal ta med begrepene «selvbestemmelse» og «medbestemmelse» i oppstillingen. Samisk kirkeråd peker også på at flere av de samiske organene i Den norske kirke er opprettet og utøver sin virksomhet med utgangspunkt i samisk selvbestemmelse.

Kirkerådet har vurdert disse innspillene og har kommet til at det vil være i tråd med intensjonen med paragrafen og med utviklingen av samiske institusjoner i Den norske kirke å inkludere samisk selvbestemmelse som noe av det Den norske kirke skal legge til rette for. Som Samisk kirkeråd skriver, har Den norske kirke opprettet flere organer som er uttrykk for og ivaretar samisk selvbestemmelse. På nasjonalt nivå er det i første rekke Samisk kirkeråd som ivaretar selvbestemmelsen, og dernest samisk kirkelig valgmøte, som ble holdt første gang i 2019. Både Indre Finnmark prosti og Saemien Åålmege, kategorialmenighet for samer i sørsamisk område,

ivaretar lokal og regional selvbestemmelse, og Kirkerådet fremmer forslag til Kirkemøtet i 2026 om å opprette en kategorialmenighet for pitesamisk og lulesamisk område.

Kirkerådet presiserer at disse organene er en del av Den norske kirkes struktur, og at selvbestemmelse i denne sammenheng dermed skal forstås innenfor rammen av både den myndigheten og de begrensningene som kirkeordningen generelt gir til ulike kirkelige organer. Selvbestemmelse innebærer slik ikke en oppbygging av en parallell styringskanal i kirken.

Kirkerådet vil beholde begrepet «medvirkning» fremfor «medbestemmelse», slik VID og Samisk kirkeråd foreslår. Medvirkning oppfattes som et videre begrep, som innebærer deltakelse på forskjellig måte i de allmenne demokratiske organene i kirkedemokratiet. I medvirkning ligger også medbestemmelse, og samiske representanter har i dagens kirkeordning medbestemmelse i kirkelige organer på regionalt og nasjonalt nivå.

VID ønsker også å ha med en henvisning til menneskerettighetene i paragrafen, og henviser til Kirkemøtets vedtak om menneskerettighetene fra 2014. Kirkerådet vil kommentere til det at dette vedtaket omfattet en generell tilslutning til menneskerettighetene. Det henviste til at selv om Den norske kirke, etter at relasjonene til staten ble endret, ikke har noen juridisk forpliktelse til å følge menneskerettighetene, så utgjør disse et moralsk pliktgrunnlag for Den norske kirke. Til disse forpliktelsene hører også å verne om rettighetene til urfolk, og disse var omtalt spesielt, som sitert ovenfor. De tiltakene som er gjort i etterkant, inkludert arbeidet i Samisk utvalg og forslagene til nye bestemmelser i kirkeordningen, er et uttrykk for denne forpliktelsen. Kirkerådet mener likevel at å nevne forpliktelsen på menneskerettighetene i denne bestemte sammenhengen, skaper en skjevhet i kirkeordningen når forpliktelsen på menneskerettighetene ikke i seg selv er satt inn som en egen mer overordnet paragraf i kirkeordningen.

Kirkerådet vil etter dette fremme følgende forslag til en ny overordnet paragraf i kirkeordningen:

§ 36 b. Samisk kirkeliv

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

Kirkelige organer skal legge til rette for at samisk språk og kultur, selvbestemmelse og medvirkning i kirkedemokratiet sikres og utvikles i kirken.

Slik kirkeordningen nå er organisert, innebærer det at den blir plassert sammen med andre bestemmelser av mer overordnet art, under kapittel 6 «Andre bestemmelser» som en ny § 36 b. Kirkerådet vil vurdere om det på et senere tidspunkt vil være aktuelt med en omredigering av paragrafene kirkeordningen, slik at denne og noen andre mer overordnede bestemmelser blir plassert i et eget kapittel.

3. Samiske språk og minoritetsspråk

3.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet gjorde i høringsnotatet også rede for om hvorvidt sentrale rettigheter kan konkretiseres ytterligere gjennom egne bestemmelser, for eksempel spørsmålet om

samisk språk i kirken. Samisk utvalg fremholdt i sin rapport at dette etter utvalgets syn kan være hensiktsmessig.

Det ble det pekt på at det mest nærliggende vil være å ta inn i kirkeordningen formuleringen i språklova om norsk og samisk som likeverdige språk, samt bestemmelsen i sameloven § 3-6 som regulerer retten til individuelle kirkelige tjenester i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner. Følgende formulering ble foreslått:

Samiske språk og norsk er likeverdige språk.

Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.

Bruken av ordet «likeverdig» i språklova er begrunnet med at det er nødvendig for å gi samisk status som samfunnsbærende språk innenfor samisk språkområde. Den er tilpasset begrepsbruken i sameloven § 1-5.⁶ Dette har ingen rettslige konsekvenser i kirkelig sammenheng utover det som allerede følger av lovbestemt regulering.

Samelovens bestemmelser om retten til individuelle kirkelige tjenester skriver seg fra før grunnlovsendringene i 2012, da Den norske kirke fortsatt var statskirke, men det er på rene at loven gjelder for Den norske kirke også etter innføringen av trossamfunnsloven i 2021.⁷ Den norske kirke er dermed, til forskjell fra andre tros- og livssynssamfunn, pålagt etter loven å gi slike tjenester. I høringsnotatet påpekte Kirkerådet at det likevel kan være hensiktsmessig at disse bestemmelsene også er nedfelt i kirkens eget regelverk. Da vil ikke eventuelle senere lovendringer få direkte konsekvenser for statusen til samiske språk innad i Den norske kirke. Retten til individuelle kirkelige tjenester på samisk er begrenset til språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner, og utgjør i dag totalt 13 kommuner.⁸

Forarbeidene til sameloven uttaler følgende om hva individuelle tjeneste på samisk betyr:

Med individuelle kirkelige tjenester menes først og fremst individuell sjelesorg. I tillegg omfatter uttrykket bl.a. dåp, vigsel og nattverd. Regelen skal forstås slik med hensyn til den siste type tjenester, at ingen har krav på at de skal foregå på samisk i sammenhenger som er åpne for alle, f.eks. en vanlig gudstjeneste. Men dersom presten er villig til å gi slike tjenester i et lukket arrangement, kan man kreve at det skjer på samisk.

Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet dekker både prestegjeld og prosti, i samsvar med definisjonene i utkastets § 3-1.

Individuelle kirkelige tjenester er i stor grad knyttet til den som forretter, dvs. den aktuelle prest eller prost. Man kan ikke kreve at vikarer e.l. for disse skal være i stand til å gi de samme tjenester på samisk. I slike tilfeller bør det være

⁶ Jf. [Prop. 108 L \(2019–2020\)](#) s. 106.

⁷ Jf. s. 91. Det samme er antatt i juridisk teori, se Susann Funderud Skogvang, *Samerett*, 4. utgave (2023) side 247.

⁸ Karasjok, Kautokeino, Nesseby og Tana er språkutviklingskommuner. Porsanger, Kåfjord, Lavangen, Tjeldsund, Hattfjelldal, Hamarøy, Røyrvik, Røros og Snåsa er språkvitaliseringskommuner. Se <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-06-17-657>

mulig at en annen prest i forvaltningsområdet som kan samisk, gir tjenestene på samisk.⁹

Kirkerådet foreslo i høringsnotatet at kirkeordningen får en ny paragraf som samler bestemmelsene om språkbruk i Den norske kirke. Det innebærer at bestemmelsene om bruk av bokmål og nynorsk, som i dag er fastsatt i kirkeordningen § 42 fjerde ledd, flyttes til denne paragrafen som er nytt første ledd.

Kirkerådet foreslo følgende ny § 42a i kirkeordningen:

§ 42 a. Språk

Bokmål og nynorsk er likeverdige skriftspråk i kirkelige organer. For kirkelige organer som opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, anvendes språklovas regler om statsorgan for så vidt gjelder den administrative delen av virksomheten.

Samiske språk og norsk er likeverdige språk.

Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.

3.2 Høringsinstansenes syn

Også når det gjaldt dette forslaget var det en tilnærmet unison tilslutning fra høringsinstansene. De fleste høringsinstansene har også uttalt seg om en eller begge paragrafene.

Kautokeino menighetsråd foreslår i sin uttalelse at «samiske språk» skal listes opp sammen med bokmål og nynorsk først i paragrafen.

Nidaros bispedømmeråd fremholder at bestemmelsen bør ha en innledning enten her eller som innledning til den generelle bestemmelsen, som betegner samene som urfolk, i tråd med innledningen til § 5 i språklova.

Enkelte av høringsinstansene bemerker at det bør legges til rette for at den samiske befolkningen også utenom språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner kan få tilpassede kirkelige tjenester på sitt samiske språk. *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* mener at den foreslåtte formuleringen rundt dette kan virke uklar med hensyn til hvem som skal ha rett til individuelle tjenester, om det gjelder bare medlemmer, evt. bare de som er bosatt i kommunene, eller en videre krets.

Fagforbundet Spir uttrykker seg positivt til intensjonen bak forslaget om å ta inn formuleringene fra sameloven, men problematiserer ulike sider ved dette forslaget, som de mener er for dårlig utredet. Det gjelder for det første konsekvensene av at bestemmelser som Den norske kirke er pålagt ved lov, flyttes inn i kirkeordningen og slik blir noe kirken pålegger seg selv. Spir mener det gir en risiko for en svekkelse av statens vilje til å følge opp disse bestemmelsene. For det andre påpeker Spir at denne typen rettighetsbestemmelser i kirkeordningen bør utredes nærmere, og viser til høringsnotatets betraktninger om dette knyttet til den generelle paragrafen i

⁹ Ot.prp. nr. 60 (1989-1990) s. 48.

kirkeordningen om samiske forhold. Inkorporeringen av samelovens bestemmelser kan oppleves som en inkonsekvens i forhold til dette.

3.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet har merket seg at så å si alle høringssvarene er positive til å ta formuleringer fra språklova og sameloven inn i kirkeordningen. Noen av høringssvarene foreslår noen mindre endringer.

Kautokeino menighetsråd vil nevne samisk i innledningen, sammen med bokmål og nynorsk. Kirkerådet vil kommentere til det at bokmål og nynorsk er to norske skriftspråk som skal kunne brukes og beherskes i kirkelige organer, det vil si for den administrative delen av virksomheten til rettssubjektet Den norske kirke. Det vil ikke være mulig å legge samme krav til de samiske språkene. Kravene til å beherske disse vil være begrenset til samiske språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.

Når det gjelder hvem som har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk, er Kirkerådets vurdering at det etter ordlyden i sameloven må gjelde «enhver». Det betyr at alle som henvender seg til kirkelige organer i disse kommunene, har rett til å bli betjent. Det kan ikke være noen begrensninger knyttet til medlemskap, mer enn i andre sammenhenger. Spørsmål om kirkelige handlinger for personer som kommer fra andre steder, må behandles etter de vanlige reglene for dette, med hensyn til betaling etc. Kirkerådet legger ikke opp til at det kan garanteres kirkelige tjenester på samisk utenfor de områdene som er nevnt, men Saemien Åålmege vil kunne tilby tjenester på sørsamisk uavhengig av geografi. Det samme vil gjelde kategorialmenighet for det pite- og lulesamisk område hvis Kirkemøtet vedtar å opprette denne.

Kirkerådet har også merket seg tilbakemeldingene fra Spir, og er enig i at Spir peker på noen dilemmaer. Utgangspunktet er at Den norske kirke i dag er pålagt ved lov å yte disse tjenestene. Dette er allerede innbakt i de bevilgningene som gis til Den norske kirke, og forslagene utgjør sånn sett ingen endring. Kirkerådet vil komme nærmere inn på de økonomiske og administrative konsekvensene nedenfor.

Kirkerådet er også enig i at det kan virke inkonsekvent å innføre en rettighetstenkning i denne bestemmelsen, når den overordnede føringen i kirkeordningen er at den ikke omtaler rettigheter for enkeltmedlemmer. Det foreslås derfor en omformulering av denne bestemmelsen. Dette kan gjøres på to måter, enten ved å henvise direkte til sameloven eller ved å omformulere bestemmelsen slik at den uttrykker hva kirkelige organer er forpliktet på. Kirkerådet foreslår sistnevnte løsning. Kirkeordningens bestemmelser vil da korrespondere med bestemmelsen i sameloven.

Enkelte høringsinstanser har også kommentert en arkaisk uttrykksmåte i første ledd, med uttrykket «for så vidt gjelder». Kirkerådet har tatt dette til følge og har forenklet formuleringen.

Kirkerådet vil etter dette foreslå følgende formulering:

§ 42 a. Språk

Bokmål og nynorsk er likeverdige skriftspråk i kirkelige organer. For kirkelige organer som opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, anvendes

språklovas regler om statsorgan *bare for den administrative delen av virksomheten.*

Samiske språk og norsk er likeverdige språk.

Kirkelige organer skal legge til rette for at enhver som ber om det skal få individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.

Økonomiske/administrative konsekvenser

De endringene som er foreslått her vil ikke i seg selv ha noen administrative eller økonomiske konsekvenser.

Når det gjelder den overordnede bestemmelsen, er det en fanebestemmelse som uttrykker Den norske kirkes forpliktelse på å ivareta samisk kirkeliv. De konkrete uttrykk for denne forpliktelsen vil bli synlig i andre sammenhenger.

Forslaget om å ta inn en forpliktelse til å legge til rette for at alle som ber om det, får individuelle kirkelige tjenester på samisk i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner korresponderer med bestemmelsen i § 3-6 i sameloven, som pålegger Den norske kirke å gi slike tjenester. Forslaget slik det foreligger, innebærer dermed ingen endring.

Ekspertutvalget om tilskuddsordning for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn omtalte dette i sin rapport fra august 2025. Utvalget viser til at kostnadene knyttet til retten til å få tjenester på samisk i Den norske kirke er innbakt i beregningsgrunnlaget for statlig støtte til tros- og livssynssamfunn, og slik bidrar til at også andre større tros- og livssynssamfunn får økonomisk grunnlag for å operere på flere språk. Derimot stiller kostnadene forbundet med sameloven § 3-6 Den norske kirke i en særstilling i forhold til andre tros- og livssynssamfunn. Ekspertutvalget mener dette trekker i retning av å trekke kostnadene til denne tjenesten ut av beregningsgrunnlaget, og oppfatte det som en del av grunnlaget for særskilt støtte til Den norske kirke som folkekirke. Ekspertutvalget har beregnet denne kostnaden til «om lag 13 mill. kroner», uten at det er gitt noen nærmere begrunnelse for hvordan en har kommet frem til dette tallet.¹⁰

Ekspertutvalget har videre pekt på at oppfølging av forpliktelsen til å delta aktivt i forsoningsarbeidet som følger av Den norske kirkes særlige rolle i fornorskningsprosessen, også er særegen for Den norske kirke i den forstand at den, i relasjon til Grunnloven § 16 andre punktum, kan sies å skje på vegne av hele samfunnet. Utvalget mener dette kan tale for i tillegg å trekke større deler av kostnadene til kirkelig betjening på samisk, ut av grunnlaget for å beregne tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, men har ikke anslått konkrete kostnader knyttet til dette.

¹⁰ Ekspertutvalgets rapport s. 58. Tallet tilsvarende om lag 1 mill. kroner per kommune.